

Marzena Buchnat

Aneta Wojciechowska

Diagnoza FAS/FASD a wsparcie z poradni psychologiczno-pedagogicznej

Rozpoznanie FAS bądź FASD u dziecka to proces wieloetapowy i złożony. Zgodnie z kryteria diagnostycznymi ICD-10 na diagnozę muszą składać się jednocześnie cechy fizyczne (dysmorfia twarzy, niedoboru wzrostu i masy ciała), ekspozycja na alkohol w życiu płodowym oraz zaburzenia neurorozwojowe.

Wielu rodziców i opiekunów boryka się dużymi trudnościami w dostępie do diagnostyki, ponieważ dostęp do bezpłatnej diagnostyki jest w Polsce znacznie utrudniony. W wielu rejonach Polski diagnozy realizowane są w prywatnych organizacjach i tylko nieliczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne podejmują się diagnozowania FAS/FASD. Jest to związane z jednej strony z dużymi trudnościami diagnostycznymi, potrzebą dostępu do specjalistycznych narzędzi, ale także odróżnieniem bądź wręcz oceną współwystępowania ze sobą czasami kilku trudności w rozwoju dziecka jednocześnie. Trudności związane są także z nadal małą świadomością społeczną na temat tego zaburzenia, a i lękiem i wstydem u rodziców przed naznaczeniem społecznym. Wszystkie te czynniki wpływają na to, że czasami dzieci dopiero w okresie szkolnym trafiają do procesu diagnostycznego, kiedy w ich rozwoju wiele nieprawidłowych wzorców rozwojowych zostało już utrwalonych.

Objawy FAS/FASD może zauważyć jako pierwszy lekarz pierwszego kontaktu i skierować dziecko do specjalistycznej placówki, która zajmuje się diagnozą.

Wspomniany już kompleks trudności obserwowany u dziecka pozwala na postawienie rozpoznania FAS bądź FASD. W takiej sytuacji, tak jak w przypadku innych zaburzeń rozwoju u dziecka, można oczekiwać, że zdiagnozowane dziecko powinno otrzymać systemowe wsparcie, takie, jak przysługuje dzieciom z niepełnosprawnością w Polsce.

W związku z tym każde dziecko z rozpoznaniem FAS/FASD powinno trafić do rejonowej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w której zostaną podjęte działania mające na celu wsparcie dziecka przede wszystkim w systemie edukacyjnym.

Należy jednak pamiętać, że diagnoza FAS bądź FASD niestety nie upoważnia poradni do wydania dziecku orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ani opinii o pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Dopiero objawy, które są wynikiem FAS/FASD pozwalają na wydanie dziecku powyższych dokumentów, a więc na przykład niepełnosprawność intelektualna, autyzm, afazja mowy czy też specyficzne trudności w uczeniu.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego może otrzymać dziecko, któremu rozpoznano:

- 1) niepełnosprawność i tutaj rozporządzenie wskazuje konkretne niepełnosprawności. Edukację specjalną na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego można zorganizować tylko dla dzieci: niesłyszących, słabosłyszących, niewidomych, słabowidzących, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, i z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- 2) ponadto dla uczniów niedostosowanych społecznie,
- 3) oraz dla uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

Z powyższych przepisów wynika, że diagnoza FAS/FASD nie klasyfikuje dziecka do wydania orzeczenia, które da mu możliwość podjęcia edukacji specjalnej w różnych typach placówek. Należy więc pamiętać, że specjaliści w poradni psychologiczno-pedagogicznej przeprowadzą dziecku badanie intelektualne, pedagogiczne, rozwoju mowy, obserwację zachowań, tak, aby mogli ocenić możliwości rozwojowe dziecka z FAS/FASD i ocenić, czy występują u niego trudności rozwojowe, które pozwolą na wydanie mu orzeczenia. Należy więc pamiętać, że rozpoznanie FAS/FASD w dokumentacji z poradni psychologiczno-pedagogicznej jest najczęściej diagnozą, która pojawia się w opisie funkcjonowania dziecka, jednak nadrzędną diagnozą jest inna. Dzieci te najczęściej mają wydawane orzeczenie ze względu na niepełnosprawność intelektualną, afazję mowy, autyzm, czasami na niedostosowanie społeczne, jednak ta ostatnia diagnoza może zostać postawiona dopiero na etapie edukacji szkolnej, nie przedszkolnej.

Brak możliwości wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na FAS/FASD powoduje, że wiele dzieci czasami latami nie uzyskuje odpowiedniego wsparcia. Ważne jest więc kompleksowe podejście do diagnozy dziecka w kierunku FAS/FASD. Istotnym jest wskazanie jakie zaburzenia neurorozwojowe współwystępują z objawami FAS, bo to dzięki rzetelnej diagnozie dziecko ma szansę otrzymać odpowiednie wsparcie.

Trudności w uczeniu się, które obserwowane są także u dzieci z FAS, takie jak dysleksja, dysortografia, dysgrafia, dyskalkulia bądź deficyt uwagi, nadrucholiwość oraz ostateczna diagnoza ADHD nie uprawniają poradni do wydania dziecku orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. W takiej sytuacji poradnia może wydać dziecku opinię o pomocy psychologiczno-pedagogicznej, na podstawie której placówka oświatowa może podjąć działania wspierające w formie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Podsumowując mając pod opieką dziecko z FAS/FASD bądź z podejrzeniem tych trudności koniecznym jest podjęcie w pierwszej kolejności rzetelnej wielospecjalistycznej diagnozy pod względem fizycznym i psychospołecznym a następnie kontakt z rejonową poradnią psychologiczno-pedagogiczną (jeśli to nie poradnia prowadziła diagnozę) i ustalenie jakie wsparcie dziecko może otrzymać na terenie placówki oświatowej, do której uczęszcza, a także poza nią.

Informacji na temat adresów i zakresu rejonizacji poradni psychologiczno - pedagogicznych można znaleźć na stronach Kuratorium Oświaty, ale także warto zasięgnąć informacji na terenie placówki oświatowej, do której uczęszcza dziecko. Każda placówka oświatowa podlega pod opiekę poradni psychologiczno-pedagogicznej, do której w pierwszej kolejności może zgłosić się rodzic/opiekun z dzieckiem z FAS/FASD. Jeśli będzie potrzeba udania się do poradni specjalistycznej, poradnia rejonowa wskaże miejsce, do którego rodzina powinna się udać z dzieckiem.

Literatura:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem (Dz. U. z 2020 r. poz. 1309)